

1982/83:14

Torsdagen den 21 oktober

Kl. 12.00

1 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som suppleant i utrikes- och försvarsutskotten under Olle Göranssons ledighet anmält hans ersättare Göran Magnusson.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet

Göran Magnusson (s)

suppleant i försvarsutskottet

Göran Magnusson (s)

2 § Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

3 § Riksdagsarbetet fram till juluppehållet

Anf. 2 TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär plan för kammarens sammanträden den 26 oktober–den 17 december 1982. Enligt planen skall kammarens sista arbetsplenum före jul hållas fredagen den 17 december och det sista sammanträdet för besvarande av frågor och interpellationer äga rum måndagen den 13 december.

En förteckning över de propositioner som kommer att överlämnas till riksdagen under tiden fram till juluppehållet beräknas föreligga i slutet av denna vecka. Så snart denna förteckning erhållits kommer en ärendeplan att upprättas.

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om högskolans
antagningssystem*

4 § Svar på fråga 1982/83:3 om högskolans antagningssystem

Anf. 3 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jörgen Ullenhag har frågat mig vilka konkreta förändringar jag vill genomföra för att förbättra högskolans antagningssystem.

Antalet sökande till utbildningslinjer i högskolan är väsentligt större än antalet nybörjarplatser. Ett urval måste därför alltid göras, och det finns för detta urval ingen metod som är problemfri eller som kan tillgodose alla krav som kan ställas från olika grupper av sökande.

Urvalsreglerna har ändrats vid flera tillfällen under senare år. Vid antagningen inför höstens utbildning har vissa nya urvalsregler tillämpats för första gången. Dessa beslutades av riksdagen våren 1980 och innebär bl. a. att möjligheterna har ökat för ungdomar att komma in på utbildningslinjer.

Det är enligt min mening viktigt att studera de faktiska effekterna av de förändringar som nu gjorts inte bara för ungdomar som kommer mer eller mindre direkt från gymnasieskolan utan också för andra kategorier sökande. Samtidigt vill jag framhålla att det antagningssystem som byggts upp sedan mitten av 1970-talet är komplicerat och att det inte är bra att fortsätta att "lappa" i systemet, särskilt om inte effekterna med någon större säkerhet kan förutses.

Jag vill erinra om att universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har i uppdrag att senast den 1 november 1982 belysa vilka konsekvenser gymnasieutredningens förslag till studieorganisation och betygssystem får när det gäller tillträde till grundläggande högskoleutbildning. Vid fullgörande av detta uppdrag skall också de erfarenheter som UHÄ gjort av det nu tillämpade antagningssystemet beaktas.

Jag avser att ta initiativ till en översyn av tillträdessystemet i stort när UHÄ:s redovisning föreligger. Jag vill därmed inte utesluta att smärre justeringar i de nuvarande reglerna kan visa sig motiverade i avvaktan på resultat av denna översyn.

Anf. 4 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga.

Antagningen till de högskoleutbildningar som började i höst visar klart och entydigt att högskolans antagningssystem måste förändras. Den uppfattningen delar uppenbarligen utbildningsministern, som nu ger beskedet att hon kommer att ta initiativ till en översyn av tillträdessystemet.

Däremot ger utbildningsministern inte några konkreta besked om vilken inriktning översynsarbetet skall ha.

Från folkpartiets sida har vi gång på gång slagit fast att konsekvenserna av antagningssystemet är oacceptabla. Konkret har vi för det första föreslagit att andelen garanterade platser för ungdomar skall öka ytterligare. Den nuvarande garantin för direktövergång omfattande en tredjedel av platserna bör öka till 50 %. För det andra har vi pläderat för ett system med s. k. viktade betyg. Vid antagningen till t. ex. naturvetenskapliga högskoleutbild-

ningar bör betygen i naturvetenskapliga skolämnen väga tyngre än betygen i andra ämnen. Vi har för det tredje sagt att betygen också i fortsättningen måste få en avgörande betydelse men att man bör pröva att i en del fall komplettera med antagningstester. Jag vågar påstå att de här kraven har fått ett betydande gensvar hos föräldrar, lärare och elever.

Några motsvarande konkreta viljecytringar har inte avhört från socialdemokratiskt håll. Tvärtom har socialdemokraterna motsatt sig de förbättringar som riksdagen har genomfört efter förslag från liberalt håll. Jag tänker t. ex. på borttagandet av föreningsmeriterna som urvalsgrund för tillträde till högskoleutbildning. Det visade sig ju att föreningsmeriterna slog orättvist. Gränsdragningen var svår, och kvinnor missgynnades systematiskt. Det var bakgrunden till att UHÄ föreslog att föreningsmeriterna skulle tas bort. Tyvärr röstade socialdemokraterna emot det förslaget. Det är därför befogat med en första följdfråga till utbildningsministern: Kan utbildningsministern lova att socialdemokraterna inte kommer att föreslå införande av föreningsmeriter igen?

En andra följdfråga är: Kan Lena Hjelm-Wallén tänka sig att andelen garanterade platser för ungdomar ytterligare ökas? Slutligen har jag en tredje följdfråga: Tycker utbildningsministern att det är rimligt att man i den kommande översynen överväger att också införa s. k. viktade betyg?

Anf. 5 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jörgen Ullenhag och jag är överens om att det är en mängd svagheter i systemet. Jag vill då erinra om att folkpartiet har innehaft regeringsansvaret under sex år, varunder de här svagheter bara har ökat. Folkpartiet har ett särskilt ansvar för högskolan, eftersom en folkpartist hela tiden innehaft högskoleministerposten. Vi socialdemokrater har innehaft regeringsansvaret i tio dagar. Jag tänker i dag inte gå närmare in i konkreta detaljer – det är för tidigt för det.

Anf. 6 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Ja, det är riktigt, Lena Hjelm-Wallén, att folkpartiet har innehaft regeringsansvaret. Och vi har använt det regeringsansvaret till att föreslå konkreta, vettiga förändringar i högskolans antagningssystem. Vi har föreslagit – och fått riksdagen med oss på det – att man skall ta bort föreningsmeriterna. Vi har minskat betydelsen av arbetslivserfarenhet: På båda dessa punkter, som alltså innebar förbättringar, röstade socialdemokraterna emot oss. Systemet har alltså förbättrats, men det återstår ännu väldigt mycket att göra.

Jag vet att många elever, föräldrar och andra nu är oroade över att socialdemokraterna kanske vill göra det svårare för ungdomar att komma in i högskolan, att socialdemokraterna kanske vill återvända till den ståndpunkt de intog här i kammaren och öka betydelsen av arbetslivserfarenhet jämfört med nu, samt att de kanske vill återinföra föreningsmeriterna igen. Därför är det mycket befogat att fråga den nytillträdande socialdemokratiska regeringen och utbildningsministern: Vad tycker ni konkret i de här frågorna? Vad

tycker ni om-föreningsmeriterna? Många väntar på svar på just dessa frågor. och därför upprepar jag dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1982/83:21 om spärrarna till högskolan

Anf. 7 Utbildningsministern LENA HJELM-WALIÉN:

Herr talman! Anita Bråkenhielm har frågat mig om regeringen avser att lätta på spärrarna till högskolan.

I regeringsförklaringen slås fast som en utgångspunkt för den fortsatta utbildningspolitiken att *alla* människor måste få kunskaper för att behärska och påverka de egna levnadsbetingelserna och utvecklingen i samhället.

Detta kommer självfallet liksom hittills att kräva stora åtaganden, som berör alla delar av utbildningsväsendet: grundskolan, gymnasieskolan, vuxenutbildningen och högskolan. Det gäller såväl innehållet i utbildningen och utbildningens organisation och arbetsformer som fördelningen av resurser av olika slag på utbildning, olika grupper och olika regioner.

Det är inte möjligt att ge högskoleutbildning åt alla som efterfrågar sådan utbildning. I 1975 års riksdagsbeslut om högskolereformen slogs fast att högskoleutbildningen skall planeras med hänsyn till de enskildas efterfrågan, arbetslivets behov och tillgängliga resurser. Jag är för min del inte beredd att frångå dessa principer för planeringen. Vad detta konkret skall innebära i fråga om antal utbildningsplatser måste självfallet prövas i det årliga budgetarbetet.

Jag återkommer närmast till dessa frågor i 1983 års budgetproposition.

Anf. 8 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! I sex sidor tättskrivna regeringsförklaring ägnas sex rader åt hela skol- och utbildningsväsendet. Efter ett inledande konstaterande att alla människor behöver kunskaper fastslår den nya regeringen att barn är i skolan för att lära och utvecklas. Med tanke på tidigare socialdemokratiska försyndelser på området kanske det känns viktigt för en socialdemokratisk regering att slå fast detta. För en moderat tycks det som en sådan uppenbar självklarhet att det inte skulle behöva ta i anspråk en av de tre meningar som man i regeringsförklaringen ägnar målen för svensk utbildningspolitik.

Därefter konstateras att kunskap "blir allt viktigare ju mer komplicerat samhällsliv och teknik blir". Jag ber om ursäkt för att det är litet dålig svenska i meningen, men jag läser innantill. Det är ju inte heller något särskilt sensationellt konstaterande.

Så kommer den enda mening som antyder något om inriktningen av utbildningspolitiken, och den lyder: "Därför får tillgång till kunskaper inte vara ett privilegium för en avgränsad krets."

Vid en granskning av de möjligheter att inhämta kunskaper som det svenska samhället bjuder i dag kan man bara finna ett område där det

verkligen finns snäva och hårda, av samhället fastställda gränsdragningar för kunskapsinhämtande, och det är högskolan. Om regeringsförklaringens ord över huvud taget betyder något konkret, måste denna mening då rimligen betyda att högskolan skall öppnas åtminstone för fler. Och det skulle ju vara en konkret åtgärd inte minst i tider med svåra sysselsättningsproblem för våra ungdomar.

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Svaret innebär att inte heller den meningen i regeringsförklaringen betyder något konkret. Det måste vara tråkigt att gå in i uppgiften som utbildningsminister under sådana förutsättningar och med så ringa av regeringen uttalade ambitioner på utbildningsområdet. Vi får hoppas att utbildningsministern själv har fantasi att åstadkomma något bättre i fortsättningen.

Anf. 9 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Också vi socialdemokrater tycker att det som uttalas om kunskaper i regeringsdeklarationen är något ganska självklart. Men detta uttalande måste trots allt göras, eftersom vi så länge har utsatts för helt orättvisa beskyllningar just på den punkten. När vi säger att utbildning och kunskaper inte skall vara ett privilegium för några få innebär det att det finns massor att göra på alla utbildningsområden.

Det verkar som om Anita Bråkenhielm var okunnig om att vi har ett stort problem på grundskolans område. Det finns många som har ofullständig grundskoleutbildning. Detta vill den socialdemokratiska regeringen angripa, som statsrådet Göransson redan har aviserat. Vi vill se till att de som vill få utbildning på gymnasienivå skall kunna få det, och vi vill arbeta för att rekryteringen till den högre utbildningen skall bli mer rättvis.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1982/83:1 om skatte- och skattefondssparandet

Anf. 10 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Knut Wachtmeister har frågat mig om jag avser att föreslå att det värdesäkra lönesparandet (skatte- och skattefondssparandet) skall upphöra eller att villkoren väsentligt förändras och i så fall från vilken tidpunkt.

Såsom uttalats i den krisplan som regeringen nyligen offentliggjort skall bl. a. de skattereduktioner som utgår inom ramen för det s. k. skattesparandet fr. o. m. 1984 års taxering minskas med tio procentenheter. Det innebär att skattereduktionen blir 10 % för skattesparkonto och 20 % för skattefondskonto. En proposition om detta kommer att föreläggas riksdagen redan i höst.

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om skatte- och
skattefondsspa-
randet*

Anf. 11 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka ekonomi- och budgetministern för svaret på min fråga. Sedan frågan ställdes har ju ett par av frågetecknen rätats ut. Som ju också framgick av svaret kommer villkoren för det värdesäkra lönesparandet att ändras fr. o. m. årsskiftet. Beklagligtvis får nu spararna, vilkas sparinsats är ytterst betydelsefull för att vi skall komma till rätta med den ekonomiska krisen, se sin svångrem åtdragen ett par extra håll. Som ytterligare lök på laxen kommer så förslaget att slopa lindringarna i beskattningen av aktieutdelningar.

När det värdesäkra lönesparandet infördes hösten 1978 föredrog nio av tio att spara i bank i stället för i aktiefonder. Först 1980 när skattereduktionen för sparandet i aktiefondskonto höjdes från 20 till 30 % tog denna sparform riktig fart. Bidragande orsaker var självfallet också lindringen i beskattningen av aktieutdelningar och vissa lättnader i realisationsvinstbeskattningen. Nu är det inte längre 10 % utan 40 % av spararna som väljer aktiefondskontona.

I slutet av augusti i år fanns det 501 000 sådana konton samt 747 000 i banksparandet. Tillsammans har det öppnats 1 248 000 konton i värdesäkra lönesparandet, och även om en del personer använt sig av båda sparformerna är det säkerligen ingen överdrift att påstå att över en miljon svenskar använder sig av denna sparform. Onekligen är detta en stor framgång inte minst mot bakgrund av att det sparade beloppet utgör sammanlagt ca 11 miljarder kronor.

Socialdemokraterna har från allra första början motsatt sig denna sparform, och senast i våras yrkade man i en partimotion att skattesparandet skulle avvecklas vid årsskiftet 1982-1983. Motiven härför var att sparformen var för kostsam, att den inte ökade det totala sparandet i ekonomin och att sparformen inte lyckats attrahera de breda löntagargrupperna och således var fördelningspolitiskt förkastlig.

Vad beträffar kostnaderna är skattebortfallet inte mer än hälften mot vad bortfallet skulle vara om löntagarfonder införts för samma sparbelopp. Den statliga lönsparkommitténs undersökningar motsäger de övriga påståendena. Det finns inget entydigt samband emellan lönesparandet och hushållsinkomsten. När det gäller nysparandet anger 62 % av de tillfrågade att deras sparande är ett nysparande. Lägg därtill att det årliga sparbeloppet är maximerat till 7 200 kr. och att skattereduktionen har samma värde oavsett inkomstnivå, så framgår det att det värdesäkra lönesparandet även har en låginkomstprofil.

Nu har socialdemokraterna alltså delvis bytt fot och låter sparformen vara kvar – låt vara med försämrade villkor. Frågan är emellertid hur länge. "En övergång till ett fördelningspolitiskt bättre motiverat stöd till sparandet kommer att prövas", heter det. En naturlig följdfråga är då om man under mandatperioden kan förvänta sig att det värdesäkra lönesparandet kommer att upphöra eller dess villkor än en gång försämrats och vad som i så fall väntar oss i stället.

Anf. 12 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Först vill jag konstatera att Knut Wachtmeisters definition av svångrem är något extravagant. Vad det handlar om är att ett antal människor inte får en skattesänkning på 300 à 400 kr. nästa år. Om Knut Wachtmeister letar efter svångremmar, lär han hitta andra som bekymrar människorna långt mer än den här åtgärden.

Det andra är kostnaden för detta system, som helt orätt kallas för värdesäkert lönesparande. Det är inte något lönesparande, eftersom alla slags inkomster och alla slags förmögenheter kan användas för de här insättningarna. Kostnaden för det sparandet uppgår f. n. till 2 miljarder kronor om året.

Vi finner det helt orimligt att för en spareffekt som är osäker – om den ens existerar – minska statens och kommunernas inkomster med sådana belopp, när vi samtidigt tvingas vidta utomordentligt hårdhänta åtgärder, som drabbar breda medborgargrupper. Därför tror jag – och det kan nog återspeglas i den svenska aktiebörsens reaktion, som f. n. visar kursrekord varje dag – att det är både samhällsekonomiskt nödvändigt och fördelningspolitiskt riktigt att ersätta denna besynnerliga konstruktion med någonting annat som tillfredsställer såväl de statsfinansiella som de fördelningspolitiska krav som den nya regeringen ställer.

Anf. 13 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det är inte så litet spararen förlorar. Det rör sig om 720 kr. Läger man därtill att lättnaderna i beskattningen vid aktieutdelningar kommer att slopas, så finner man att det är ganska mycket som den enskilde spararen går miste om. Jag tycker därför att det finns fullt fog för att tala om att man får dra åt svångremmen ett par hål till.

Sedan säger Kjell-Olof Feldt att det har kostat 2 miljarder kronor. Det är en grov överdrift. Enligt våra beräkningar som har bekantgjorts, i motsats till de socialdemokratiska, kostar det 1 miljard. Skulle man som sagt spara i de kollektiva löntagarfonderna som det talats om, skulle kostnaden bli den dubbla.

Nu upprepar Kjell-Olof Feldt vad som sägs i regeringsdeklarationen, att man skall övergå till ett fördelningspolitiskt bättre motiverat stöd. Men jag fick aldrig något svar på min fråga om det kommer att ske inom den närmaste tiden och vad vi i så fall får i stället.

Att aktiesparandet och annat sparande är betydelsefullt erkänner man också från socialdemokratiskt håll. Nu stöder man sig på att börskurserna gått upp så kraftigt efter skiftet. I och för sig är det inte så egendomligt. Dels beror det på den förväntade inflationen med ett börssparande som i alla fall är någorlunda värdesäkert, åtminstone i jämförelse med sparande i bank. Dels kan en anledning vara – det håller säkert Kjell-Olof Feldt med mig om – att socialdemokraterna, som i våras talade om att man skulle slopa det värdesäkra lönesparandet, nu i alla fall i vissa delar har gjort en helomvändning och låter det vara kvar. Det har varit en lättnad för aktiebörsen.

Jag upprepar alltså frågan: Vad kan vi vänta oss i stället? Kan inte finansministern lätta något på förlåten?

Anf. 14 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Under valrörelsen hävdade moderata samlingspartiet att efter en socialdemokratisk valseger skulle den 20 september marschen in i öststatsekonomi börja. Börsen skulle krascha. Kapital skulle lämna landet. Investerare skulle fly från svenskt territorium. Nu är det naturligtvis, antar jag, en stor besvikelse för propagandisterna inom moderata samlingspartiet att börsen betar sig tvärtom. Näringslivet välkomnar stora delar av den ekonomiska politik som den nya regeringen har inlett. Vi har lagt grunden, tror jag, för en helt annan framtidsoptimism i det svenska samhället.

Det finns bara ett enda argument kvar för Knut Wachtmeister när det gäller att slåss för det här konstiga sparandet. Det är att detta sparande innebär att vissa grupper får betydande skattesänkningar, skattesänkningar som det samhällsekonomiskt och statsfinansiellt egentligen är väldigt liten mening med att dela ut. Det är klart att de grupperna skall ha sin rätt, men det skall då vara mot en prestation. Det stora problemet är att ingen har kunnat visa att det har uppstått något nettosparande som ett resultat av alla de miljarder som nu betalas ut.

Anf. 15 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det är inte meningen att vi skall ha en debatt om devalveringen. Men då Kjell-Olof Feldt säger att näringslivet välkomnar de aktuella åtgärderna, får man väl avvakta och se hur det blir med avtalsrörelsen innan man kan fälla någon slutlig dom.

Ett enda argument har Knut Wachtmeister kvar, säger Kjell-Olof Feldt. Det är att betydande grupper får skattelättnader genom det värdesäkra lönesparandet. Ja, det är fråga om betydande grupper. Som jag sade inledningsvis ägnar sig över 1 miljon människor åt det. Kjell-Olof Feldt säger vidare att det inte förekommer något nysparande. Men jag sade i mitt första anförande att den statliga lönedelegeringen klart har fastlagt att det förekommer ett nysparande. 62 % av de tillfrågade angav ju att deras sparande var ett nysparande.

Jag konstaterar också att jag inte har fått svar på frågan om hur man kommer att tackla den här situationen. Man säger att det är betydelsefullt att spara. Men vad får vi i stället – om vi inte får ha kvar det värdesäkra lönesparandet?

Anf. 16 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! För att inte uppenbart vilseledande uppgifter skall stå oemotsagda i riksdagens protokoll vill jag konstatera: Det var inte någon lönedelegeration som gjorde den aktuella undersökningen utan lönsparkommittén, och undersökningen är statistiskt helt undermålig och säger ingenting om spareffekterna.

Sedan skall riksdagen i god tid få besked om huruvida det skall ske några förändringar i det här skattesparandet och hur dessa förändringar skall se ut. Till dess får herr Wachtmeister ge sig till tåls.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1982/83:9 om vissa följder av devalveringen av den svenska kronan

Anf. 17 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nils Åsling har ställt följande fråga: "Hur avser regeringen bemästra de fördelningspolitiska effekter och det starkt ökade inflationstryck i den svenska ekonomin som är direkta konsekvenser av devalveringen av den svenska kronan?"

Den fråga som har ställts är utomordentligt omfattande. Den kan enligt min mening inte belysas i ett enkelt frågesvar i riksdagen. Regeringen har i dokumentet Krisplan för Sverige redovisat bakgrunden till delvalveringen och de åtgärder i den ekonomiska politiken som bör följa. Regeringen kommer att lägga förslag i hela detta ärende omkring den 10 november.

Jag vill dock säga följande. Det är helt avgörande för ett lyckosamt genomförande av den inledda politiken att alla grupper får vara med och dela de bördor som krävs för att föra Sverige ur krisen. För att krispolitiken skall få den rätta fördelningsmässiga förankringen omfattar den även åtgärder för att fördela bördorna även på andra grupper än löntagarna. Sålunda kommer förslag att läggas om skärpning av förmögenhets-, arvs- och gåvoskatten, liksom om en neddragning av förmånerna i det s. k. skattesparandet. Ytterligare åtgärder övervägs, däribland åtgärder för att dels motverka starkt ökade förmögenhetsskillnader till följd av stigande vinster, dels säkerställa hur dessa vinster används för att öka investeringar och sysselsättning.

Barnbidragen kommer att höjas.

Anf. 18 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka ekonomi- och budgetministern för svaret på min fråga.

Förvisso är det ett vittomfamnande problem som jag har tagit upp, men det har hög aktualitet, och svenska folket frågar sig onekligen hur det nu skall bli på många områden.

Nedskrivningen av den svenska kronan med 16 % har ju radikalt försämrat förutsättningarna för att hålla tillbaka inflationen och därmed också förutsättningarna för en rimlig fördelningspolitik.

Att "en devalvering i sin första fas alltid är en förlust för det land som devalverar och att den förlusten tar sig uttryck i en sänkning av levnadsstandarden för de breda folklagren", det var vad dåvarande riksdagsmannen Kjell-Olof Feldt sade i en debatt med dåvarande ekonomiministern Gösta Bohman här i kammaren den 21 april 1978.

Nr 14

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om vissa följder
av devalveringen
av den svenska
kronan*

Det omdömet torde i ännu högre grad kunna gälla den stora devalvering som den socialdemokratiska regeringen nu har genomfört. För breda lager av vårt folk, som fortfarande har i färskt minne den valagitation som socialdemokraterna bedrev, måste detta naturligtvis uppfattas som en helomvändning och som ett, skulle jag vilja säga, anmärkningsvärt svek mot den politik som man fick väljarnas förtroende för.

Statsrådet Feldt hänvisar till den krisplan för Sverige som den nya regeringen lade fram den 11 oktober. Där framhålls att alla måste bära bördorna. Ingen grupp får försöka kompensera sig för den inflationseffekt som devalveringen övergångsvis innebär, heter det bl. a. i en nyckelformulering i krisprogrammet.

Vidare sägs det att "löntagarna bör inte eftersträva kompensation i de kommande avtalsförhandlingarna för den inflationseffekt som devalveringen ger upphov till."

Nej, naturligtvis inte. Det är en självklarhet. Annars blir devalveringen som åtgärd enbart ett försök att springa ifrån gamla socialdemokratiska löften. Men det är onekligen en tung börda man lastar på löntagarna med hotet om en 12–15-procentig inflation.

Det var också intressant att lyssna till Kjell-Olof Feldts svar. Där fanns avslutningsvis en lakonisk formulering om att barnbidragen kommer att höjas. Är det inget annat område man skall kompensera för de här effekterna? Skall man uppfatta detta som att socialdemokratin nu överger löftena till pensionärerna om värdesäkringen? Det är en fråga som jag hoppas att Kjell-Olof Feldt kan besvara här i dag.

Anf. 19. Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill bara påminna Nils Åsling om att den borgerliga trepartiregeringen 1976–1977 devalverade kronan med exakt 16 %. Det är lika mycket som vi nu devalverar. Skillnaden är bara att ni hattade med detta i fyra omgångar, innan ni äntligen kunde bestämma er för hur mycket ni skulle skära ner folkets levnadsstandard, och ni ådrog er ett visst löje i vår omvärld för denna obeslutsamhet.

Jag förstår att det passar de borgerliga partierna att börja tala om svikna vallöften. Men låt mig bara påminna om att socialdemokraterna var det enda parti i denna valrörelse som talade om för svenska folket att det skulle krävas uppoffringar för att vi skulle kunna ta oss ur den ekonomiska krisen. Vi var det enda parti som gick till val och talade om att vi måste höja moms. Vi var det enda parti som talade om att standarden icke skulle kunna höjas, utan antagligen måste sänkas för att vi skulle kunna få fram de resurser som krävs för en återuppbyggnad av Sverige.

Vi har inte svikit något enda vallöfte. Det vallöfte som Nils Åsling nu talar om, nämligen det som gäller pensionärerna, kommer vi att hålla.

Sedan vill jag säga att detta egentligen handlar om den nota från Nils Åslings regeringstid som nu måste betalas. Att Nils Åsling inte själv behöver attestera den notan skall han vara hjärtligt glad för.

Anf. 20 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag vill påminna Kjell-Olof Feldt om det citat jag åberopade i mitt förra inlägg, av vilket det framgick att det är löntagarna som får betala fiolerna när man gör en devalvering av den här arten.

Det var intressant att Kjell-Olof Feldt erinrade om att de borgerliga regeringarnas devalveringar var lika stora som den nu genomförda devalveringen. Men det var en markant skillnad mellan dessa devalveringar och den devalvering som socialdemokratin har gått ut med. De borgerliga regeringarnas devalveringar var motiverade av den svenska industrins internationella konkurrenssituation. De var motiverade av kronans övervärdering. Inget av dessa kriterier gäller för den nu genomförda devalveringen, som är en ren konkurrensdevalvering och ett rent vågspel, där man har satt inte minst låginkomstgruppernas situation på spel för att uppnå vissa klart definierade fördelar för näringslivet.

Vi får se hur effekten av detta blir. Jag tror att vi om ett år kan se hur detta vågspel faller ut. Men redan nu kan jag säga – eftersom Kjell-Olof Feldt sade att socialdemokratin var det enda parti som talade om uppoffringar för att komma ur krisen – att den socialdemokratiska valrörelsen inte var någonting annat än en våldsamt kanonad mot den besparingspolitik och mot den antiinflationpolitik som regeringarna Fälldin har bedrivit. Har Kjell-Olof Feldt redan glömt valrörelsens alla diskussioner?

Till sist en fråga: Innebär löftet till pensionärerna att ATP-pensionärerna nu kan räkna med en hundraprocentig kompensation för devalveringens effekter?

Anf. 21 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nils Åsling försöker tydligen göra gällande att den politik han varit med om att föra har varit så framgångsrik att det nu inte krävs några åtgärder för att förbättra läget för svensk industri. Låt mig därför bara påminna om att 160 000 jobb har försvunnit ur svensk industri efter 1977 års devalvering.

Ni har lånat upp 80 miljarder kronor i utlandet därför att industrin inte förmår sälja och konkurrera. Det var det vi övertog. Det var arvet ifrån den Åslingska regeringsperioden. Så har Nils Åsling mage att påstå att vi inte behöver göra någonting åt detta.

Sedan några ord om skillnaden när det gäller de uppoffringar som det här är fråga om. Vår mening är – och vi kommer att se till att den meningen får ett reellt innehåll – att löntagarna inte ensamma skall bära uppoffringarna. Det ni gjorde var att ni ensidigt lade allt på löntagarna. Samtidigt förbättrade ni villkoren och sänkte skatterna för aktieägare och företagare – det som Knut Wachtmeister stod och försvarade här för en stund sedan. Det är skillnaden mellan socialdemokratisk och borgerlig politik.

Anf. 22 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Det är riktigt att svensk industri har haft svårt under 1970-talet och hittills under 1980-talet att hävda sig internationellt och att

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om vissa följder
av devalveringen
av den svenska
kronan*

många jobb dess värre har försvunnit, beroende på att vi har haft ett konkurrenssläge gentemot omvärlden som varit ofördelaktigt. Men med devalveringen i september 1981 återställdes den svenska industrins relativa kostnadsläge till vad det var i början av 1970-talet. Och det var alltså en mycket betydelsefull åtgärd, motiverad direkt av vår konkurrenssituation. Vad som sedan återstått har ju varit att pressa ner inflationen och att, utifrån de fördelningspolitiska värderingar som vi har och som innebär att de svaga i samhället skall särskilt skyddas, se till att expansionen av den offentliga konsumtionen hålls tillbaka. Så till vida företräder vi samma fördelningspolitik som ni har företrätt. Men hur blir det med den 100-procentiga kompensationen till ATP-pensionärerna? Skulle vi inte kunna klara ut den frågan åtminstone här i dag?

Anf. 23 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag har redan sagt att det löfte vi har ställt ut till pensionärerna skall vi hålla. Jag skall inte behöva upprepa det flera gånger för att det skall gå upp för Nils Åsling vad vi menar med detta.

Sedan bara en sak. Under 1982 har svensk export blivit en total besvikelse. Den borgerliga regeringen trodde att vi skulle få en förbättring av handelsbalansen. Den har kraftigt försämrats. Vi kommer att förlora ytterligare 40 000 industrijobb. Sedan står den för det hela ansvarige och säger: Allting är bra, här behöver ingenting göras. Vi skall, herr talman, vara tacksamma för att Nils Åsling numera för industripolitik från oppositionsbänken.

Anf. 24 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Det var ju för att förbättra den svenska industrins konkurrenskraft som vi i regeringarna Fälldin eftersträvade att, och lyckades, pressa ner inflationen 5 % på de två senaste åren. Ni löper nu risken att få en 15-procentig inflation – en ny kostnadsexplosion av den typ som vi hade här i landet i mitten av 1970-talet och som egentligen är upphovet till många av våra industriproblem samt till industrikriserna 1977 och 1978. Det är det höga spel som ni nu bedriver. Det är ett spel med de breda folkgruppernas standard som huvudsaklig insats.

Jag tycker nog att ekonomi- och budgetministern skall ta det litet försiktigt, när han anklagar de tidigare regeringarna för att inte ha tagit hänsyn till de breda folkgrupperna. Om det är någon som äventyrar de breda folkgruppernas standard, så är det socialdemokratin med dess nya ekonomiska politik.

Skall man nu tolka det här med löftet till pensionärerna som att ATP-pensionärerna får räkna med en 100-procentig kompensation?

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1982/83:10 om den av devalveringen förorsakade kostnadsfördyringen för ideella och kristna organisationers arbete utomlands

Nr 14

Torsdagen den
21 oktober 1982

Anf. 25 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Filip Fridolfsson har frågat mig om jag avser att vidtaga några åtgärder för att förhindra den kostnadsfördyring som uppkommer för ideella och kristna organisationers arbete utomlands på grund av devalveringen.

Till ideella och kristna organisationers arbete utomlands utgår vissa statsbidrag över SIDA:s budget. Frågan huruvida en höjning av dessa bidrag kan ske för att kompensera organisationerna för devalveringen får bedömas i anslutning till det nu pågående budgetarbetet.

Anf. 26 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Får jag börja med att slå fast att jag numera sitter i riksdagen på eget mandat, varken som ersättare eller på utjämningsmandat. Jag vill ha det till protokollet, så att det blir slut på frågorna om jag verkligen är riksdagsledamot.

Jag tackar statsrådet för svaret. Min fråga anknyter till just den avslutade debatten mellan Nils Åsling och finansministern. Jag visar på hur en stor och viktig folkrörelsegrupp – de kristna samfunden – drabbas av devalveringen. Enligt uppgift blir missionsarbetet utomlands ca 25 milj. kr. dyrare per år.

Jag skall inte stå här och hyckla, herr talman, genom att påstå att jag väntat att få ett hundra procentigt positivt svar – i varje fall inte i första omgången. Men jag anser ändå att frågan är berättigad.

Jag tror att det är viktigt, herr ekonomi- och budgetminister, att man, när man diskuterar de kristna samfundens arbete, har i minnet att deras arbete till allra största delen finansieras genom medlemmarnas frivilligt givna offergåvor. Jag anser också att det är viktigt att stryka under att medlemmarna i de kristna frikyrkoförsamlingarna domineras av vanliga enkla Medelsvennsöner – både när det gäller samhällsställning och inkomst-mässig. De arbetar och knegar och betalar skatt på varenda inkomstkrona. Genom sitt engagemang i sin församling ger de sina offergåvor, och därför kan församlingarna bedriva ett värdefullt arbete till människornas fromma, både här hemma och utomlands.

Dessa människor offerar även i svångremstider, även när ni i regeringen drar åt svångremmen fyra fem hål ytterligare. Och det är en väldig skillnad mellan den verksamhet som bedrivs genom att beskattade pengar offeras – alltså en sådan verksamhet som samfunden har – och verksamhet som lever på statsbidrag. Men det finns naturligtvis gränser för hur mycket de kristna samfunden orkar med. När regeringen på ett bräde lägger en börda på ytterligare 25 milj. kr. på en ekonomiskt ansträngd folkrörelse blir det svårt.

Självfallet krävs strama tyglar när landets ekonomi är i obalans. Det är jag den förste att erkänna – jag är ju moderat. Jag förstår också att den

Om den av devalveringen förorsakade kostnadsfördyringen för ideella och kristna organisationers arbete utomlands

Torsdagen den
21 oktober 1982

Om devalveringens inverkan på bostadskostnaderna

socialdemokratiska regeringen i dagens läge inte vill sprätta ut pengar till höger och vänster. Men vi är alla överens om att kyrkornas missionsarbete utomlands är mycket effektivt.

Jag skulle vilja strama upp frågan, med anknytning till det mer eller mindre halva löfte som finansministern ger i svaret, med en följdfråga: Vill ekonomi- och budgetministern här i riksdagen i dag lova att medverka till att de kristna samfunden, inom ramen för SIDA-anslaget, skall få ett ökat ekonomiskt bidrag?

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1982/83:16 om devalveringens inverkan på bostadskostnaderna

Anf. 27 Bostadsministern HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig hur mycket bostadskostnaderna ökar till följd av devalveringen och regeringens ekonomiska program i övrigt.

Bostadskostnaderna kommer att påverkas både av devalveringen och av regeringens ekonomisk-politiska åtgärder i övrigt. Regeringen avser att i mitten av november förelägga riksdagen en proposition om ekonomisk-politiska åtgärder m. m. Jag kommer att i anslutning till denna proposition redovisa min bedömning av de samlade effekterna på bostadskostnaderna av de olika åtgärder som vidtagits och som föreslås.

Jag vill emellertid tillägga att devalveringen på kort sikt innebär ökad inflation. För att devalveringen på längre sikt skall leda till en stärkt svensk ekonomi och minskad inflation har regeringen uttalat att ingen särskild kompensation bör utgå för den inflationseffekt som övergångsvis uppstår. Självfallet kommer dock regeringen att verka för att bördorna solidariskt fördelas efter bärkraft.

Anf. 28 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret.

Det står helt klart att den devalvering som var den socialdemokratiska regeringens första åtgärd drabbar hårt, inte minst på boendesidan. Min fråga berör bara en del av den kostnadsökning vi har att vänta oss. Det är rätt enkelt att räkna ut vad ökade priser på oljan ger för resultat i höjda kostnader per kvadratmeter. Men tyvärr räcker inte det kronalet som svar på frågan om vad höjningen av hyran blir. Sammanräknat har denna genomtänkta ekonomisk-politiska åtgärd drastiska effekter på boendekostnaderna.

Det är illavarslande att man i dag inte kan svara på frågan om kostnadsökningarna, inte ens nu snart två veckor efter beslutet. Det är självklart att alla tänker tillbaka på valrörelsen, de löften som gavs och de inlägg som förekom i debatten. Det var uppgifter som skulle ge väljarna en klar bild av vad de hade att vänta sig efter valet. Väljarna invaggades då i

uppfattningen att hyreskostnaderna skulle sänkas eller åtminstone kraftigt begränsas.

I debatt efter debatt kritiserade oppositionen regeringens besparingspolitik kraftigt. Under det gångna riksmötet sade socialdemokraterna här i kammaren konsekvent nej till alla besparingsförslag – detta trots att besparingspolitiken syftade till att uppnå balans i samhällsekonomin. Regeringen minskade ökningstakten på bostadssubventionerna samtidigt som vi skyddade de svaga i samhället. Det var en ansvarsfull bostadspolitik och den sade socialdemokraterna nej till. Man sade att man i stället skulle lösa alla problem på annat sätt, och vad gör man nu? Jo, i stället för att lösa problemen skapar man verkligen nya.

Nu kommer det att uppkomma enorma krav på bostadssubventionssystemet: på bostadsbidragen, på räntebidragen och på ränteavdragen. Det måste till åtgärder för att fånga upp t. ex. barnfamiljerna, som alltid drabbas hårt. Det vore intressant att höra vad bostadsministern tror om det sug efter ökade subventioner som måste komma och om han anser att den nödvändiga ökningen innebär en ansvarsfull politik.

Anf. 29 Bostadsministern HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag föreställer mig att vi i andra sammanhang får tillfälle att återkomma till de borgerliga regeringarnas bostadspolitik och inte behöver behandla den i samband med den här frågestunden.

Så till frågan om devalverings effekter. Kerstin Ekman sade att det är lätt att räkna ut hur mycket devalveringen höjer energikostnaderna. Då kan det ju inte heller vara så farligt om man väntar till den tidpunkt jag har angivit med att lämna en mera fyllig redovisning av både devalveringens och de övriga ekonomisk-politiska åtgärdernas effekt på bostadskostnaderna.

Jag ber också Kerstin Ekman lägga märke till att jag i mitt svar klart uttalat att vi skall fördela bördorna solidariskt. Det innebär att vi tänker föra en politik som gör att de som drabbas hårdast av den nedgång i vår ekonomi som vi haft nu under en längre tid också får det bästa stödet. Jag är alltså beredd att återkomma till kammaren och redovisa vilka effekter det här kan få. Det är för tidigt att dra några slutsatser om vad regeringens bostadspolitik kan komma att innebära – vi är ännu inte färdiga att lägga fram förslag i den frågan.

Anf. 30 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Bostadsministern förstår säkert att människorna är oroade och undrar över vad som kommer att hända. Att man från olika utgångspunkter diskuterar bostadspolitik är ganska naturligt. Som jag ser det kommer den politik som socialdemokraterna tydligen tänker föra att medföra ett så stort tryck att människorna har all anledning att känna oro. Bostadsbidragen måste öka. Vi får en hög inflation och vi har hög ränta. Med det ränteavdragssystem som vi har blir det ett starkt tryck på bostadssubventionssystemet. Allt detta måste leda galet, och då kanske det kommer

Nr 14

Torsdagen den
21 oktober 1982

Om devalveringens inverkan på bostadskostnaderna

*Om devalvering-
ens inverkan på
bostadskostnader-
na*

drastiska sparåtgärder som drabbar människorna hårt. Människorna har all anledning att känna oro.

Anf. 31 Bostadsministern HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag delar Kerstin Ekmans uppfattning att det finns en viss orsak till oro, men det beror knappast på de åtgärder som tas upp i frågan. Det oroande för hyresgästerna är att bostadsorganisationerna har krävt hyreshöjningar på 15–20 % som inte har anknytning till devalveringen. De kraven framfördes långt före devalveringen. De är i huvudsak en konsekvens av en borgerlig bostadspolitik, då man förändrade den garanterade räntan och gjorde förändringar i bostadsbidragen som innebar att ungefär 250 000 familjer, som tidigare hade haft bostadsbidrag, blev utan det.

Det är i och för sig riktigt att det finns anledning till oro, och jag skall som sagt återkomma till kammaren och redovisa vad vi kan göra för att återställa ordningen efter det som hände under de år då de borgerliga regeringarna bedrev bostadspolitik.

Anf. 32 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Det är ju faktiskt så, Hans Gustafsson, att de åtgärder som har vidtagits efter regeringsskiftet har ökat våra bekymmer. Vi ansåg att man kunde klara av detta – man kunde skydda de svaga i samhället, och man kunde t. ex. ge riktade subventioner. Vi har inte fått något ordentligt svar på frågan hur ni skall kunna klara av verkningarna av de här nya pålagorna.

Anf. 33 Bostadsministern HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Från de boendes synpunkt är effekterna av devalveringen obetydliga jämfört med effekterna av de åtgärder som är en konsekvens av den borgerliga bostadspolitik. Det vore inte särskilt svårt att kompensera för devalveringen. Problemet är att försöka återställa vad som raserades under den borgerliga perioden.

Jag har redovisat att jag tänker återkomma till kammaren med en fyllig redogörelse, och jag tror att både hyresgästerna och andra är beredda att vänta till dess för att få ett ordentligt underlag för en bedömning av hyreskostnadernas utveckling. Då kommer Kerstin Ekman också att få rikliga tillfällen att medverka till att försöka förbättra situationen.

Anf. 34 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tror att människorna känner oro just med anledning av de åtgärder som den socialdemokratiska regeringen har vidtagit. Jag väntar verkligen på de besked som vi skall få framöver och på den debatt som vi då skall föra.

Anf. 35 Bostadsministern HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Det är en ganska underlig inställning att det är den minsta delen av hyreskostnadshöjningarna som skulle skapa så stor oro hos hyresgästerna, medan den betydande höjning som är en följd av den

borgerliga bostadspolitiken inte skulle ge anledning till oro. Det är ju här de stora beloppen finns och det är de som är pressande för hyresgästerna.

Nr 14

Torsdagen den
21 oktober 1982

Anf. 36 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Det är synd att vi inte i dag har kunnat få en utförligare beskrivning av vad devalveringen innebär för bostadskostnaderna – det var detta som min fråga gällde. Då kanske oron kunde ha minskat.

*Om utbyggnaden
av närradion*

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1982/83:2 om utbyggnaden av närradion

Anf. 37 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig om jag vill verka för en utbyggnad av närradion i den takt som möjliggörs av televerkets utbyggnadskapacitet och närradionämndens administrativa resurser.

Man har ibland velat få socialdemokraterna att framstå som närradiomotståndare. Det stämmer inte med verkligheten. I två radioutredningar har våra representanter förordat försök med närradio. I försöksverksamheten med närradio har arbetarrörelsen deltagit på många orter. Som folkrorelseman är jag lockad av de möjligheter närradioverksamheten kan ge det lokala föreningslivet.

Närradions framtid avgörs av de grupper och de människor som arbetar med närradion, inte av riksdagsbeslut om organisationsstrukturen. Den slutliga organisationen bör beslutas mot bakgrund av erfarenheterna från en mer utvecklad försöksverksamhet.

Jag är därför beredd att föreslå regeringen att närradiokommittén får leva vidare. Inrättandet av en närradionämnd bör med andra ord anstå. Det innebär att närradioverksamhet skall fortsätta och att inget obönhörligt stopp sätts för nya tillstånd.

Anf. 38 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Bengt Göransson har övertagit ett spännande och välskött pastorat. Med tanke på de viktiga områden han nu övertar ansvaret för – kultur, medier och skola – vill jag önska honom allt gott i det fortsatta arbetet. Jag tackar också för svaret.

Min fråga föranleddes av att motstridiga besked efter valet har lämnats från socialdemokratiskt håll om avsikten att fullfölja utbyggnaden av närradion i enlighet med riksdagens beslut i våras.

Dessa olika uttalanden har skapat oro inom de många organisationer runt om i landet som efter riksdagsbeslutet gjort långtgående förberedelser för att börja sända närradio under de mera permanenta förhållanden som den nya närradiolagen förutsätter. Närradiokommittén har hittills beviljat tillstånd för sändningar på 34 orter, och på ett stort antal andra orter är

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om utbyggnaden
av närradion*

förberedelserna så långt komna att villkor som förändras i förhållande till riksdagsbeslutet skulle innebära en svår besvikelse.

I statsrådets svar ges inte någon garanti för att riksdagens intentioner kommer att fullföljas och att det därmed skapas förutsättningar för den successiva utbyggnad som riksdagsbeslutet förutsätter.

Vad organisationerna vill veta är just hur det skall bli med utbyggnaden.

Man kan, enligt min mening, inte hävda att fattade beslut kommer att gälla och samtidigt hävda att den påbörjade utbyggnaden skall genomföras i långsammare takt än vad televerkets investeringskapacitet och närradionämndens resurser medger. Riksdagsbeslutet innebär nämligen att utbyggnaden skall begränsas endast med hänsyn till knapphet på resurser i dessa två avscenden.

Det förefaller litet omotiverat att skjuta på tillsättandet av närradionämnden med hänvisning till att ytterligare erfarenhet behöver vinnas av olika typer av föreningssändningar, innan man låter en permanent närradiomyndighet träda i funktion.

I propositionen uttalade jag att närradioverksamheten ännu inte funnit sin slutgiltiga form. Jag föreslog därför att närradionämnden skulle få i uppdrag att fortlöpande följa och utvärdera verksamheten och till regeringen lämna förslag om de förändringar av villkoren som erfarenheterna kunde ge anledning till. Enligt riksdagsbeslutet ingår det också i närradionämndens uppgifter att uppmärksamt följa andra former av föreningssändningar än de som förekommer i närradion.

Riksdagsbeslutet innebär alltså att inga ovidkommande hinder skall resas för fullföljandet av riksdagens beslut om en successiv utbyggnad av närradion. Jag vill därför fråga statsrådet om han är beredd att klart uttala att utbyggnaden av närradion skall fortsätta enligt riksdagsbeslutet.

Anf. 39 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig säga att inga ovidkommande hinder kommer att läggas för närradioverksamheten.

När socialdemokratin talar för en försöksverksamhet på detta område gör den naturligtvis det mot bakgrund av att försöksverksamhet bedriver man med sådant som är möjligt, inte med sådant som man betraktar som omöjligt. Jag tycker det bör vara en tillräcklig garanti för att de grupper och de människor som arbetar med närradion skall kunna känna sig lugna. Det är faktiskt de som avgör om närradion har livskraft och utvecklingsförmåga.

Anf. 40 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det vore fel av mig att dölja att jag känner tillfredsställelse över den här repliken. Jag betraktar detta som andens seger över materien.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om utbildnings-
stödet*

Anf. 41 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Olle Westberg har frågat mig om jag avser föreslå regeringen några förändringar avseende det utbildningsstöd som kan lämnas till företag när det finns påtaglig risk för permittering eller uppsägning av anställda. Frågan har ställts mot bakgrund av att det nuvarande stödet om 20 kr per anställd och utbildningstimme inte har givit avsedd effekt.

Jag kan nu meddela att regeringen i dag har beslutat om en sådan höjning, dvs. att bidraget för utbildning vid risk för permittering eller uppsägning inom tillverkningsindustrin höjs från 20 till 35 kr.

Anf. 42 OLLE WESTBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för det positiva svaret på min fråga.

Under hösten har antalet varsel om permittering eller uppsägning ökat kraftigt i praktiskt taget alla delar av vårt land. Enbart i de två bruksorterna Hofors och Sandviken, som ligger mig nära, står drygt 3 000 anställda inför hotet om permittering. Det akuta behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser är därför mycket stort.

En höjning av utbildningsstödet borde enligt min mening ha skett långt tidigare. Så hade också kunnat ske, eftersom riksdagen redan hösten 1981 gav den dåvarande borgerliga regeringen fullmakt att lämna ett högre utbildningsbidrag än 20 kr per timme till industriföretag som väljer att vidareutbilda sina anställda i stället för att permittera dem. Den möjligheten tog man beklagligtvis inte till vara, och följden har därför blivit att denna stödform har utnyttjats allt mindre av företagen.

Det är nu min förhoppning att man ute i företagen i betydligt högre grad tar till vara möjligheten att utbilda sina anställda i och med det förbättrade stödet, i stället för att tillgripa permitteringar. Det måste ur alla parter synpunkt vara en riktig politik att i en lågkonjunktur utnyttja möjligheten att utbilda personalen i stället för att permittera.

Jag vill med detta än en gång tacka arbetsmarknadsministern för det glädjande beskedet.

Anf. 43 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Låt mig bara kort säga att jag delar den förhoppning som Olle Westberg ger uttryck för, att företagen också skall utnyttja den här möjligheten till utbildning i stället för permittering.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om kompensation
till barnfamiljerna
för devalveringen
och den aviserade
momshöjningen*

12 § Svar på fråga 1982/83:15 om kompensation till barnfamiljerna för devalveringen och den aviserade momshöjningen

Anf. 44 Socialministern STEN ANDERSSON:

Herr talman! Ingemar Eliasson har frågat mig om regeringen avser att fullt ut kompensera barnfamiljerna för effekterna av devalveringen och den aviserade momshöjningen.

Riksbanksfullmäktige beslöt den 8 oktober i år att skriva ner den svenska kronans värde med 16 %. Regeringen har dessutom aviserat att momsens skall höjas. Ett allmänt prisstopp har införts.

Av regeringsförklaringen framgår att olika åtgärder kommer att vidtas för att göra devalveringen fördelningspolitiskt acceptabel.

Inom regeringskansliet pågår f. n. beredningen av de ekonomisk-politiska åtgärder som behöver vidtas omedelbart. Dessa åtgärder kommer också att beröra stödet till barnfamiljerna. Den exakta utformningen av förslagen kommer att redovisas i en proposition som regeringen avser att förelägga riksdagen inom kort.

Anf. 45 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret. Vän av ordning skulle möjligen fråga: Vilket svar? Socialministern väljer ju att inte svara alls på min fråga. Jag hade – tro mig, Sten Andersson! – tillönskat socialministern ett bättre svar att börja statsrådsgärningen här i riksdagen med.

Men det kan ju repareras. Jag skulle därför vilja uppmana socialministern att i en replik bättra på det här svaret. Använd all den pedagogiska talang som socialministern ju besitter, när inte manuskript klavbinder, och tala om hur svaret skall tolkas!

Enklast kan ju det ske genom att använda orden ja eller nej som svar på min fråga: Kommer barnfamiljerna att fullt ut kompenseras för devalveringens och momshöjningens effekter? Nu sägs bara att den saken skall man pröva i den fortsatta beredningen. Jag begär ju inga orimligheter – det gör jag aldrig. Jag kräver inte att socialministern skall lova att för alltid och evigt kompensera barnfamiljerna för varje tiondels procents inflation. Vad jag frågar är bara om den socialdemokratiska regeringen avser att kompensera barnfamiljerna för den extra prisstegring som den nya regeringen själv förorsakat med devalveringen och den aviserade momshöjningen. Åtminstone för denna onödiga och självförvållade prisstegring borde ju barnfamiljerna, som inget ont gjort, få kompensation.

Jag skall inte låta detta bli en allmänpolitisk eller ekonomisk-politisk debatt, men det är klart att det är det lappkast socialdemokraterna genomfört när det gäller den ekonomiska politiken efter valet som bildar bakgrund. Jag tror inte socialministern kan hitta en enda s. k. vanlig människa som tolkat de många fagra löftena från er sida i valrörelsen som löften om en skyhög inflation, som leder till en makalös åtstramning för vanligt folk och den privata efterfrågan. Det var knappast det intryck ni gav i valrörelsen. Tvärtom skulle det bli mera svängrum och mindre svängrem –

men tror socialministern att barnfamiljerna upplever det så?

Om det har uppkommit svångrum någonstans, inte är det i barnfamiljernas hushållsbudget. Tvärtom kommer hushållspengarna att räcka till allt mindre med den prishöjarpolitik som socialdemokraterna nu infört.

Därför vill jag upprepa min fråga och be om ett förtydligande: Är socialministerns ambition när det gäller beredningen nu att se till att barnfamiljerna kompenseras för denna extra prishöjning?

Anf. 46 Socialministern STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag skall försöka tillmötesgå Ingemar Eliassons önskan att jag skall utnyttja min pedagogiska talang. Under de två och en halv minuter eller så som han talade ökade den svenska statsskulden med en halv miljon kronor. Den växer med 2 536 kr. per sekund, dygnet om, och vi är nu skyldiga utländska och inhemska långgivare mer än 350 miljarder. Det är en del av det arv som de borgerliga regeringarna lämnat efter sig till oss.

Till detta kommer en katastrofalt låg nivå på industriinvesteringarna, att industriproduktionen sjunker och, herr f. d. arbetsmarknadsminister, värst av allt: arbetslösheten är uppe i 176 000, varav 85 000 är ungdomar som inte har något jobb.

Därför var devalveringen en hårdhänt men också absolut nödvändig följd av sex års borgerligt vanstyre.

Naturligtvis kommer devalveringen att drabba de svenska hushållen, men vi kommer att göra allt vad vi kan för att se till att effekterna av devalveringen blir politiskt acceptabla.

Hur var det under de borgerliga regeringsåren? Barnfamiljerna drabbades svårt av sjunkande reallöner och stigande mat- och boendekostnader. För de barnfamiljer som tidigare levde på marginalen har utvecklingen varit katastrofal. Det avspeglas bl. a. i socialbidragssiffrorna, som de senaste åren visar en dramatisk stegring.

Barnbidraget har legat stilla sedan 1980. Det innebär i praktiken att barnbidraget reellt sett sjunkit med drygt 500 kr. Bostadsbidragen har också urholkats. Bara 330 000 barnfamiljer har bostadsbidrag i dag jämfört med 500 000 år 1976.

Så nog, herr talman och herr Eliasson, behöver barnfamiljerna ökat stöd. Men de borgerliga partierna har knappast något att skryta med på detta område.

Anf. 47 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Det är bra att Sten Andersson upptäckt landets ekonomiska problem. På regeringens första dag ökade utlandsskulden med mångmiljon-tal. Den devalvering regeringen genomförde ökade skuldbördan och räntekostnaderna med stora summor. Denna börda skall nu fördelas på bl. a. barnfamiljerna. I det läget har Sten Andersson inte något besked att ge om de åtminstone kommer att kompenseras för denna extra och onödiga inflation.

Barnbidragen har stigit från 1 800 kr. till 3 000 kr. under den tid som

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Meddelande om
interpellationssvar*

socialdemokraterna var ute ur kanslihuset. Det har i stort sett varit ett skydd fram till 1981 för inflationen. För flerbarnsfamiljerna har det inneburit en real förbättring. Om statsrådet inte nu kan ge besked i kronor och ören – och det begär jag inte – om hur stor höjningen skall bli av barnbidraget, borde vi ändå kunna få en riktningangivelse. Är ambitionen att skydda barnfamiljerna för den extra åtstramning som den onödiga devalveringen och den ännu mer onödiga monshöjningen innebär? Är ambitionen denna, Sten Andersson?

Anf. 48 Socialministern STEN ANDERSSON:

Herr talman! Det fanns en del i det som Ingemar Eliasson nu sade som frestar till en fortsatt debatt, men jag skall för min del vid det här tillfället sätta punkt för debatten.

Det enda jag skulle vilja tillägga är att om jag i likhet med Ingemar Eliasson hade medverkat i regeringar som ställt till ett sådant elände för barnfamiljer, handikappade, sjuka och arbetslösa, och som dessutom planerade – om den nu hade fått fortsätta – att dra ned standarden ytterligare med många miljarder just för de grupperna skulle jag yttra mig med större försiktighet. Om Ingemar Eliasson å andra sidan har kommit på bättre tankar visavi barnfamiljerna är det glädjande, därför att det behövs naturligtvis ett ökat stöd till barnfamiljerna. För att åstadkomma det är alla progressiva krafters medverkan välkommen.

Inom kort får vi tillfälle att testa Ingemar Eliassons nymornade och nyväckta reformvilja. Jag hoppas att den håller?

Anf. 49 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag har frågat om vi kan räkna socialministern till dessa progressiva krafter. Vi har inte fått något som helst besked om vad ambitionen är från regeringens och socialministerns sida när det gäller att skydda barnfamiljerna mot denna extra, onödiga inflation.

Vi hade klarat att skydda barnbidragens värde med den inflation som hade följt av vår ekonomiska politik. Med den skyhöga inflation som följer av er ekonomiska politik är det svårare – det förstår jag. Därför har jag frågat om ni åtminstone skall kompensera för den extra inflation som ni på er första dag förorsakade svenska folket. Svaret är lika tunt som den vattvälling som barnfamiljerna väl nu får äta.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Meddelande om svar på interpellation 1982/83:1

Anf. 50 Försvarsministern BÖRJE ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill härmed meddela att på grund av att interpellanten är förhindrad att närvara den 8 november kan jag inte besvara interpellation

1982/83:1 av Carl Bildt inom föreskriven tid. Vi har överenskommit om att svar skall lämnas den 15 november.

Nr 14

Torsdagen den
21 oktober 1982

14 § Svar på fråga 1982/83:19 om planeringen för försvaret

*Om planeringen
för försvaret*

Anf. 51 Försvarsministern BÖRJE ANDERSSON:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig vilka ändringar jag avser att föreslå i den beslutade planeringsinriktningen för försvaret. Frågan har ställts med utgångspunkt i regeringsförklaringen.

Jag vill erinra om att 1982 års försvarsbeslut fattades av en i de flesta frågorna enig riksdag. Det viktigaste undantaget var frågan om JAS, där vi socialdemokrater ansåg att projektet borde prövas ytterligare före beslut. I övrigt förordade vi vissa begränsade avvikelser från den inriktning som riksdagen beslutade om i våras.

Sedan dess har den förra regeringen fattat en del beslut som bygger på den av riksdagen fastställda inriktningen. Vidare har myndigheterna i höst redovisat nya programplaner och anslagsframställningar som en grund för regeringens ställningstaganden inför nästa budgetår.

Regeringen kommer självfallet att noga pröva detta myndighetsunderlag. I samband härmed kommer JAS-projektets ekonomi att analyseras. Resultatet av prövningen kommer att redovisas i budgetpropositionen.

Anf. 52 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag kan instämma med försvarsministern i att det var en i stort sett enig riksdag som fattade 1982 års försvarsbeslut. Jag instämmer också i att JAS-frågan utgjorde ett undantag. Jag har inte heller berört JAS i min fråga. Även om man i övrigt var i stort sett enig, fanns det ett antal socialdemokratiska motioner som avslogs. Socialdemokraterna förordade också en lägre ekonomisk ram.

Försvarsbeslutet föregicks av ett långvarigt och ingående utredningsarbete. Man tvingades diskutera tänkbara nivåer på anslag och inriktning av verksamheten under lång tid. Dessa diskussioner har inte börjat under de senaste åren till följd av sparåtgärder. Knappast någonstans inom offentlig förvaltning har verksamhet och verksamhets bedrivande blivit föremål för ifrågasättande och planering så tidigt som för försvarets del. Inför 1982 års försvarsbeslut blev diskussionerna särskilt känsliga och de förändringar som beslöts särskilt smärtsamma. När besluten väl var fattade hoppades de som jobbar inom försvaret att en tids arbetsro skulle följa. Det är därför synnerligen olyckligt att funderingar än en gång har startat på grund av den mening i regeringsförklaringen som jag citerade i min fråga till försvarsministern.

Försvarsministern säger nu att det man förordar är vissa avvikelser från den inriktning som riksdagen beslutade förra våren. I sitt svar talar försvarsministern om en prövning av myndighetsunderlaget. Frågan är då

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om lagring av
kärnbränsleavfall*

vad en sådan prövning skall innefatta. Om jag gör en pessimistisk tolkning av försvarsministerns svar, så innebär det att man skall genomföra alla motionskrav som avslögs, ändra färdriktningen och förändra ramen. Det är av stort intresse för de människor som arbetar i organisationen att få veta omfattningen av dessa förändringar. Något mer svar än att resultatet av prövningen skall redovisas i budgetpropositionen borde vi kunna få.

Anf. 53 Försvarsministern BÖRJE ANDERSSON:

Herr talman! 1982 års försvarsbeslut ligger fast i alla sina huvuddelar. De marginella skillnader som det här rör sig om skall jag, som jag tidigare sade, be att få återkomma till.

Anf. 54 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Det gläder mig att det är marginella förändringar, men jag måste ändå hålla fast vid att det talas om myndighetsunderlag. Här finns redan gjorda beställningar, vilket gör att man är uppbunden. Skall det då göras några förändringar, t. ex. på ekonomisidan, kan det drabba fredsoorganisationen. Det skulle alltså vara bra om vi kunde få ett litet utförligare svar.

Vi har också frågan om värnpliktsförmånerna. Det är naturligtvis positivt om de kan bli bättre. Men om de skall läggas inom ram, vad betyder då det för ekonomin?

Skall man på den socialdemokratiska sidan fortsätta i enlighet med sina tankar när det gäller ramen över huvud taget – 85 milj. kr. mindre per år – får vi ett annat budgetklimat, det blir ett ramtryck. Skall man då ha prövningar varje år och i så fall för vilka områden? Det skapas stor oro, och det är betänkligt, eftersom det gäller ett parlamentariskt fattat beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1982/83:4 om lagring av kärnbränsleavfall

Anf. 55 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig om regeringen bedömer att de planer som lagts fram för ett lager för låg- och medelaktivt avfall under havsbotten vid Forsmark är tillräckliga ur säkerhetssynpunkt nu och i framtiden.

Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) inlämnade i mars i år en ansökan till regeringen enligt 136 a § byggnadslagen om att få uppföra lagret.

Vidare har bolaget till statens kärnkraftinspektion inlämnat en ansökan om tillstånd enligt atomenergilagen att uppföra, inneha och driva anläggningen. Inspektionen har att efter granskning överlämna ansökningen med eget yttrande till regeringen.

Vid prövning enligt atomenergilagen är säkerhetsgranskningen huvudfrågan. Kärnkraftinspektionens handläggning av ansökningsenligt atomenergilagerna är ännu inte avslutad. Jag är inte beredd att uttala mig om säkerheten i det planerade lagret förrän inspektionens granskning är slutförd och ärendet har beretts i regeringskansliet. Regeringens prövning kommer självfallet att grundas på en omfattande och noggrann genomgång av ärendet, varvid behandlingen av säkerhetsfrågorna kommer att ha en central betydelse.

Anf. 56 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Där finns naturligtvis inte mycket att ta på. Den sista meningen är det enda med någon substans i, där det sägs att regeringen kommer att göra en noggrann och omfattande prövning av ärendet. Det är närmast en självklarhet – ingen har väntat någonting annat. Men man kan ha vissa uppfattningar om och synpunkter på en sådan här historia, även om prövningar pågår.

Det finns mycket att säga om detta lager under havsbotten vid Forsmark. När det gäller kärnkraftens utbyggnad i Sverige i allmänhet har den skett, som vi alla vet, med mycket falskhet och många oriktiga uppgifter. Allmänheten har förts bakom ljuset, i många fall även av riksdagen. Därför finns det all anledning att vara mycket kritisk mot en sådan här ny satsning. Man kan alltså säga en del saker om detta lager under Öregrundsgrepen.

För det första har statens kärnkraftinspektion, SKI, egen expertis sagt att berget under grepen inte utgör någon barriär mot radioaktiva utsläpp. Det finns ett sådant uttalande från SKI, som statsrådet kanske kan ta rätt på. SKI har också klart sagt ut att det finns bättre berg på annat håll.

För det andra skall slutförvaret fyllas med betong och lämnas åt sitt öde, vilket helt och hållet omöjliggör kontroll i framtiden. Betong har använts vid konstruktioner under 80 år. Här rör det sig om betydligt längre tid. Ölandsbron har stått i tio år, och påverkan på betongen från Östersjövattnet har redan åstadkommit allvarliga fel på den konstruktionen.

För det tredje vet man redan i dag, enligt SKBF:s egna uppgifter – som statsrådet också bör ta rätt på – att radioaktivitet kan komma att läcka ut från lagret. Därför kan man begära att det bör finnas en viss uppfattning om detta, även om den slutgiltiga undersökningen och expertutlåtandena ännu inte har kommit. Havsdumpning är förbjuden enligt internationella konventioner. Detta är en havsdumpning med förlängd verkan. Jag skulle vilja ställa en följdfråga till statsrådet: Vad talar för att Sverige skall dumpa radioaktivt avfall i havet? Det är vad som kommer att ske, eftersom det kommer att läcka ut från lagret.

Jag skulle också vilja fråga: Vet statsrådet om SKBF har gjort några liknande stora undersökningar för att åstadkomma ett motsvarande lager med samma kapacitet på land?

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om lagring av
kärnbränsleavfall*

Anf. 57 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag börja med att erinra Oswald Söderqvist om att jag av regeringsformen är direkt förhindrad att uttala mig om ett ärende medan det bereds i en myndighet av det här slaget. Jag ämnar inte inleda min ämbetsutövning med att bryta mot regeringsformen.

Just därför att vi avser att ytterst noggrant pröva myndigheternas och alla andra experters yttranden i den här frågan, eftersom vi tar så allvarligt på säkerhetsfrågan, tänker jag inte uttala mig här i dag. Det vore fel, just av omsorg om säkerhetsfrågan, eftersom den omfattande bedömningen ännu inte föreligger.

Jag vill också säga att det förhållandet att det här är fråga om en hittills oprövad metod inte nödvändigtvis behöver uppfattas negativt. Det är vår avsikt att hanteringen av varje form av avfall från denna verksamhet skall skötas med högre ambition än något annat land hittills har visat. Därför kommer varje metod, oavsett vilken metod det blir fråga om, att vara en hittills oprövad metod – av säkerhetsskäl, därför att vi har en högre ambition.

Får jag till sist, herr talman, med anledning av den rubricering som frågan har fått och för undvikande av alla missförstånd i framtiden också klargöra att det över huvud taget inte är aktuellt att använda det nu ifrågavarande lagret för lagring av kärnbränsle.

Anf. 58 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är välgörande att höra statsrådet Birgitta Dahl förklara sig vara så noga med att ta del av alla fakta i ett mycket viktigt mål, innan hon tar ställning. Det hade ju varit bra om samma ambition hade funnits tidigare, t. ex. under 1970-talet, då vi diskuterade kärnkraften och dess risker. Då gjordes många tvärsäkra uttalanden av Birgitta Dahl, av andra socialdemokrater och av andra kärnkraftsförespråkare utan att de hade avvaktat några som helst expertutredningar eller grundliga fakta. Men det är bra att man bättrar sig.

Man kan, som sagt, ha många synpunkter på det här problemet. Det är ett faktum att vi här kommer att få en gömma under havet, som vi vet – och som SKBF, som är part i målet, själv har medgett – kommer att läcka ut radioaktivitet i Östersjön. Det är alltså fråga om havsdumpning med förlängd verkan. Jag konstaterar än en gång att havsdumpning är förbjuden enligt internationella konventioner, som vi har skrivit under.

Vi kommer säkert att få anledning att återkomma till det här. Jag förstår naturligtvis att Birgitta Dahl med hänvisning till grundlag och annat gärna avstår från att ha några som helst synpunkter. Men man kan ju göra någon bedömning och jämförelse. När man talar om att vi skall ta hand om vårt avfall, vilket vi måste göra, borde man ju kunna tänka sig att använda andra och säkrare metoder, som kan kontrolleras på land. Havsdumpning kommer man aldrig att kunna kontrollera. Sedan är det klart att vi ännu aldrig har

talat om någon lagring av bränsle, men det kanske vi kommer att göra nästa gång – i nästa debatt.

Nr 14

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Om sysselsättningen
vid Borås
Gummifabrik*

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1982/83:20 om sysselsättningen vid Borås Gummifabrik

Anf. 59 Industriministern THAGE PETERSON:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om jag är villig att snabbt fatta de beslut som krävs för att sysselsättningen vid Borås Gummifabrik AB skall tryggas.

Anledningen till frågan är att statens industriverk avslagit en ansökan från bolaget om statlig garanti för ett lån till förstärkning av rörelsekapitalet. Bolaget har anfört besvär över detta beslut hos regeringen.

Regeringen har i dag beslutat att bevilja Borås Gummifabrik AB den sökta garantin för ett lån på 3 milj. kr. Detta lån tillsammans med ytterligare insatser från ägarens sida i form av höjt aktiekapital samt ytterligare banklån är avsett att trygga fortsatt verksamhet i bolaget.

Anf. 60 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för svaret. Jag tycker att det var ett bra svar och ett bra beslut. Det är nämligen viktigt för Borås att kunna behålla en sådan här arbetsplats.

Bakgrunden är ju den att när Firestone en gång lade ned sin verksamhet, så hade man mycket stora problem att få fram en ny verksamhet i denna fabrik. Men efter mycket stora ansträngningar, framför allt från kommunen men också från statliga myndigheter och industridepartementet, lyckades man få till stånd den verksamhet som nu finns där. Den började i ganska liten skala men har nu vuxit till sig. Det rör sig här om mer än 150 personer.

Det var därför oroande när statens industriverk sade nej till det här lånet. Omställningen i företaget har ökat, och även en del andra orsaker har gjort att man är beroende av likvida medel för att verksamheten över huvud taget skall kunna fortsätta. Det var därför viktigt att det här beslutet kom ganska snabbt.

Vad som ytterligare oroade mig var att den nuvarande statssekreteraren hos Thage Peterson tidigare var ansvarig i industriverket och där medverkade till det här avslaget. Men jag är tacksam för att industriministern nu gett ett positivt svar. Jag tror att det kommer att betyda att verksamheten kan bli kvar. Dessutom finns möjligheter att utveckla verksamheten och ge ännu fler arbetstillfällen. För en ort som Borås är detta mycket viktigt. Vi har ju en ganska ensidig industriverksamhet inom textil. Textilindustrin vill vi inom parentes sagt gärna ha kvar och utveckla. Men det är också viktigt att vi får

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Meddelande om
interpellationer*

kompletterande industrier, och då är Borås Gummifabrik en viktig sådan.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1982/83:39–41 till utbildningsutskottet

1982/83:42 och 43 till socialförsäkringsutskottet

1982/83:44 och 45 till konstitutionsutskottet

1982/83:46 och 47 till civilutskottet

1982/83:48 till socialutskottet

1982/83:49 till utbildningsutskottet

1982/83:50 till trafikutskottet

1982/83:51 och 52 till näringsutskottet

18 § Anmälades och bordlades

Skrivelse

1982/83:20 1982 års redogörelse för de statliga företagen

19 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 20 oktober

1982/83:15 av *Ivar Franzén* (c) till statsrådet Birgitta Dahl om effektivare utnyttjande av tillgänglig elkapacitet:

Riksdagen antog våren 1981 riktlinjer för hur tillgänglig elkapacitet borde utnyttjas under 1980-talet. Följande citat ur energipropositionen, 1980/81:90, sammanfattar några av de viktigaste målsättningarna. Föredraganden säger på s. 253: "För egen del anser jag att den tillgängliga elkapaciteten bör användas för att på effektivast möjliga sätt ersätta olja vid uppvärmning." På s. 255 anförs: "Riksdagens beslut att kärnkraften skall avvecklas medför att elanvändningspolitiken bör inriktas på att i första hand tillgodose sådana elbehov där elenergi har de största fördelarna och endast med mycket stora svårigheter kan ersättas av andra energislag. Jag tänker då närmast på användning av el för drift och belysning inom industrin och övriga samhällssektorer. Uppvärmning av bostäder och lokaler kan däremot ske med andra energislag. Elenergi bör emellertid även kunna få användas för uppvärmningsändamål. Detta förutsätter dock enligt min mening att det sker på ett sådant sätt att det senare är möjligt att övergå till andra uppvärmningsformer."

Av vad som här citerats – och som antogs av en enig riksdag – framgår klart att ett effektivt brukande av tillgänglig elkapacitet och bevarande av framtida handlingsfrihet är viktiga målsättningar.

I dag sker en mycket omfattande övergång från oljeeldning till elvärme i småhus. Från att tidigare ha talat om 200 000 till 300 000 småhus så talar kraftföretagen i dag om 700 000 till 800 000 småhus på en femårsperiod. I betydande omfattning sker övergången till enbart elvärme. De gamla oljepannorna rivs ut, och även för topp effekterna under de kallaste vinterdagarna måste elkapacitet tas i anspråk. Detta innebär att en mycket stor del av vår baskapacitet för elproduktion binds som reservkapacitet för att klara några extra kalla dagar som inträffar ibland med flera års mellanrum. Det är självklart att detta medför ett mycket dåligt utnyttjande av tillgänglig produktionskapacitet eller kräver mycket omfattande förstärkningar av elnätet om befintliga oljekondenskraftverk skall svara för större delen av denna reservkraft.

800 000 småhus med enbart elvärme kräver efter ett par riktigt kalla vinterdagar en elkapacitet som motsvarar i stort sett hela kärnkraftsprogrammet på tolv reaktorer. För att klara en sådan effektbelastning jämsides med fullt utnyttjad industrikapacitet krävs det mycket stora investeringar i distributionsnätet. Ändå är oljeersättningen i förhållande till gjorda investeringar mycket liten. Oljekondenskraftverken måste användas vid toppbelastning, och den elström som produceras på det sättet kräver mer än dubbelt så mycket olja som om motsvarande värme produceras i en väl fungerande villapanna. Svavelutsläppet blir fem – sju gånger större.

Den utveckling som den senaste tiden blivit mera markant när det gäller övergången till elvärme i småhus strider klart mot av riksdagen fattade beslut. Tillgänglig elkapacitet används inte så effektivt som möjligt för att ersätta olja, och handlingsfriheten begränsas genom en omfattande övergång till *enbart elvärme*.

Dessutom kommer det efter hand att betyda väsentliga kostnadsökningar för landets elabbonenter.

Mot denna bakgrund ber jag att till energiministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser energiministern att vidtaga för att främja ett effektivare utnyttjande av tillgänglig elkapacitet och bibehålla mer flexibla värmesystem?

1982/83:16 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) till industriministern om åtgärder för att rädda sysselsättningen i Skinnskatteberg:

ASSI-styrelsen har beslutat att lägga ned boardtillverkningen vid fabriken i Skinnskatteberg och inlett MBL-förhandlingar därom. Efter en riksdagsdebatt i ärendet i våras beslöt att den Åkermanska utredningen om boardindustrin skulle uppdateras. Så har nu skett, och utredningens slutsatser är desamma som ASSI-ledningens, dvs. nedläggning i Skinnskatteberg.

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Meddelande om
interpellationer*

Utredningen har fått mycket hård kritik för sina metoder och för att den innehåller en rad sakfel som givit felaktiga slutsatser.

De anställda har som ett sista försök att hindra en total nedläggning presenterat ett förslag om ny bolagsbildning där kommunen, ASSI och de anställda skall ingå som delägare.

Kampen mot nedläggningen förs utifrån vetskapen om att en nedläggning av produktionen med påföljande arbetslöshet slår undan benen för Skinnskattebergs kommun, men också för hela den region där kommunen ligger. Grannkommunerna är sedan tidigare hårt drabbade av nedläggningar och arbetslöshet.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga industriministern:

1. Avser industriministern att ta några initiativ för att försöka rädda produktionen vid ASSI:s Skinnskattebergsfabrik?
2. Vilka initiativ kommer industriministern att ta för att skapa ersättningsarbeten i kommunen om nedläggningen ändå fullföljs?

1982/83:17 av *Hans Göran Franck* (s) till utrikes- och handelsministern om ökat stöd till befrielseörelserna i El Salvador och Guatemala:

Terrorn i El Salvador och Guatemala är barbarisk. Den tar sig främst uttryck i massakrer mot civilbefolkningen. Nya masslikvideringar hotar. Mer än en miljon människor från dessa länder lever som flyktingar inom sina länder eller utomlands. Massfattigdomen sprider sig.

Regeringarna i El Salvador och Guatemala motsätter sig en fredlig och rättvis lösning grundad på respekt och garantier för grundläggande fri- och rättigheter. FN:s rekommendationer negligeras av regeringen i El Salvador och motarbetas av regeringen i Guatemala.

Världsbanken, IMF och IDB, där Sverige medverkar, har lämnat lån som stärkt regimernas militära aktivitet men inte lett till någon ekonomisk utveckling av betydelse.

Organisationerna för de mänskliga rättigheterna och andra humanitära sammanslutningar arbetar under utomordentligt stora svårigheter. Hjälpbehoven är enorma.

Den pågående regionaliseringen av konflikterna innebär att freden är i fara i Centralamerika.

USA medverkar inte till en fredlig lösning utan stöder politiskt, militärt och ekonomiskt vålds- och konfrontationspolitiken.

Med anledning av vad som anförts vill jag till utrikesministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att medverka till en fredlig, rättvis och demokratisk utveckling i El Salvador och Guatemala, för att förstärka stödet till de demokratiska krafterna och befrielseörelserna samt för att utöka det humanitära biståndet till förtryckarregeringarnas offer?

den 21 oktober

Nr 14

Torsdagen den
21 oktober 1982

1982/83:18 av *Blenda Littmarck* (m) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om de differentierade avgifterna för sjukhusvård:

*Meddelande om
interpellationer*

Enligt en av riksdagen godkänd överenskommelse mellan företrädare för socialdepartementet och Landstingsförbundet har sjukvårdshuvudmännen fått möjlighet att i stället för nuvarande fasta avgifter ta ut differentierade avgifter för sjukhusvård från pensionärer i fall då ersättning för vården inte utgår från den allmänna försäkringen. Avgiften skall grundas på pensionärernas egna inkomster efter skatt. Pensionären skall alltid förbehållas medel för sina personliga behov. Skälig hänsyn skall tas till bostadskostnad, försörjningsbörd och särskilda omständigheter i övrigt. Avgiftssystemet överensstämmer i stort med det som gäller för avgifter vid ålderdomshem.

Såväl i propositionen om differentierade avgifter (1981/82:22) som i socialutskottets betänkande (1981/82:12) underströks vikten av att skälig hänsyn till anhöriga och till möjligheten att behålla bostaden skulle tas vid fastställande av avgift.

Dävarande sjukvårdsministern anförde uttryckligen: "Jag förutsätter att anhöriga inte genom tillämpningen av de nya reglerna undandras en skälig ekonomisk standard."

Redan på ett tidigt stadium visade det sig att dessa goda förutsättningar inte uppfyllts. Upprörande fall där främst hustrur till långvårdspatienter praktiskt taget satts på bar backe har redan blivit vanliga. Den stötande situationen uppstår då att om patienten dör blir det mer eller mindre den efterlevandes ekonomiska räddning!

Okänsligheten tycks vara total när avgifterna fastställs. Även ensamstående patienter drabbas hårt. Redan en avgift som motsvarar sjukpenningavdraget kan vara katastrofal för en utförsäkrad pensionär med täta sjukhusvistelser.

Eftersom det var regeringens och riksdagens tydligt uttalade avsikt att avgiftsreglerna skulle tillämpas med stor varsamhet och generositet vill jag ställa följande frågor till sjukvårdsministern:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta i syfte att med det snaraste få en rättelse till stånd?

Är statsrådet beredd förorda även sådana åtgärder att patienter som betalat oskäligt höga avgifter kompenseras?

1982/83:19 av *Sven Henricsson* (vpk) till jordbruksministern om avfallshandlingen vid KemaNord i Stockvik:

KemaNord, ursprungligen Fosfatbolaget, är sedan 1940 verksamt i Stockvik utanför Sundsvall. Från början tillverkades enbart karbid. 1945 startades tillverkning av PVC och samtidigt produktion av vinylklorid, en starkt cancerframkallande produkt.

Vid sistnämnda tillverkning erhöles som överskottsprodukt en utbränd

giftig katalysatormassa, som innehöll rätt stora mängder kvicksilver. Det beräknas att mellan 1945 och 1964 KemaNord erhöll ca 18 ton av nyssnämnda giftiga katalysatormassa, av vilken man dumpade stora mängder i havet utanför Sundsvallsbukten. Det beräknas att ca 400 tunnor hanterats på detta sätt. Det hände då och då att fiskare fick trasiga tunnor i näten. Senast år 1976 meddelade en lokaltidning att fiskare i Lörudden fått en "kviksilvertunna" i trålen. Dumpningen omfattade 8 ton. Återstående 10 ton har av allt att döma grävts ned i marken eller vid företagets egen tipp i Stockvik. Denna tipp är placerad inte långt från Ljungan, och via en bäck som rinner i stort sett genom tippet kan man förmoda att gifter och tungmetaller lakar ut i Sundsvallsfjärden.

För kort tid sedan deponerade KemaNord f. ö. 30 ton karbid på nyssnämnda industritipp. Denna karbid fattade eld, och tjock, giftig rök spred sig bl. a. till ett bostadsområde i närheten. Även här har företaget ådagalagt en påtaglig nonchalans i sin avfallshantering. Det finns med tanke på det som inträffat, såväl under tidigare år som helt nyligen, all anledning att närmare granska företagets hantering av giftigt avfall och kemikaliespill.

Jag vill därför fråga jordbruksministern:

Har regeringen för avsikt att närmare undersöka denna miljöförstöring och låta utreda de närmare omständigheterna kring KemaNords bristfälliga hantering av giftigt avfall?

20 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 oktober

1982/83:38 av *Oskar Lindkvist* (s) till bostadsministern om översyn av bostadsrättslagen:

HSB:s riksförbund har i skrivelse till bostadsdepartementet tagit upp frågan om en översyn av bostadsrättslagen, bl. a. i syfte att göra det möjligt att vid överlåtelse av bostadsrättslägenheter tillämpa hembud och priskon-troll.

Vilka åtgärder avser regeringen vidta med anledning av skrivelsen om översyn av bostadsrättslagen?

1982/83:39 av *Jörgen Ullenhag* (fp) till industriministern om lokaliseringen av det planerade internationella centret för gen- och bioteknik:

FN:s industriorgan, UNIDO, undersöker f. n. förutsättningarna för att inrätta ett internationellt centrum för genteknik och bioteknik. Enligt planerna skall vetenskapsmän och tekniker från både i- och u-länder där gemensamt delta i ett forsknings- och utvecklingsarbete avseende problem av intresse för u-länderna. Personalstaben beräknas uppgå till 100 personer. En

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Meddelande om
frågor*

lokalisering till Sverige skulle självfallet ge också vårt land många fördelar.

Vid Biomedicinska Centrum (BMC) i Uppsala finns en för hela Europa unik samlad bred kompetens inom medicin, biokemi, biomedicin, farmaci, veterinärmedicin och agrikultur. Därmed har BMC och övriga biovetenskapliga institutioner i Uppsala en enastående potential för att ge det nödvändiga stödet till UNIDO-centret.

Företrädare för UNIDO-sekretariatet har vid besök i Sverige uttryckt intresse för en lokalisering till Uppsala.

I ett frågesvar till mig den 24 maj i år visade också industriminister Åsling intresse för en sådan lokalisering.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till industriministern:

1. Vill industriministern fortsätta arbeta för att det planerade internationella centret för genteknik och bioteknik skall förläggas till Sverige och Uppsala?
2. När kommer, enligt industriministerns bedömning, frågan om placeringen av UNIDO-centret att slutgiltigt avgöras?

1982/83:40 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till försvarsministern om militära myndigheters utåtriktade information:

Sökandet efter den möjliga eller sannolika ubåten i Stockholms skärgård har fått en oproportionerligt stor publicitet i svenska och internationella massmedia. Varningar för överdrifter och förhastade slutsatser har vid ett par tillfällen framförts av åtminstone vissa militära talesmän.

Men det allmänna intrycket är att de militära myndigheterna, precis som vid den verkliga incidenten i Karlskrona i fjol, har gjort allt för att blåsa upp händelsen, visa upp sig och anordna presskonferenser där man ingenting hade att meddela. I samband med händelserna i Karlskrona frågade jag den dåvarande försvarsministern om regeringen gett sitt tillstånd till dessa uppvisningar. Saken är på nytt aktuell.

Jag vill därför fråga försvarsministern:

På vilket sätt har regeringen ingripit och vilka direktiv har getts till de militära myndigheterna när det gällt det utåtriktade ägerandet, kontakt med massmedia, fraktandet av journalistuppbåd och uppvisning av militära resurser i samband därmed?

1982/83:41 av *Paul Lestander* (vpk) till industriministern om anläggningar för uppvärmning med flis m. m.:

Det är mycket viktigt att oljeförbrukningen för lokal- och bostadsuppvärmning nedbringas. Ett stort intresse har därvid visats för torvbrytning, flisframställning och metanutvinning. För att detta intresse skall utvecklas till investeringar, produktion och nya arbetsplatser för dessa råvaror krävs att det finns en marknad för produkterna.

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Meddelande om
frågor*

Kommer industriministern att vidta åtgärder för att få fram samhällseliga investeringar i anläggningar för uppvärmning avsedda för bränslena flis, torv och metangas?

1982/83:42 av *Linnea Hörlén* (fp) till utbildningsministern om kompensation för devalveringen till svenska studerande i utlandet:

Den devalvering av den svenska kronan som nyligen genomförts får konsekvenser på många områden i samhällslivet. En grupp som drabbas är svenska studerande i utlandet. De extra studiemedel som denna kategori i vissa fall erhåller får genom devalveringen ett mindre värde.

Mot denna bakgrund vill jag till utbildningsministern ställa följande fråga:

Avser utbildningsministern vidta några åtgärder för att kompensera utlandsstuderande för den värdeminskning devalveringen medfört när det gäller extra studiemedel?

den 21 oktober

1982/83:43 av *Linnea Hörlén* (fp) till utbildningsministern om sjuksköterskeutbildningen i obstetrisk och gynekologisk vård:

Vid Vårdskolan i Guldheden, Göteborg, har tre sjuksköterskeelever stött på vissa svårigheter i sin utbildning. De har genomgått vidareutbildning inom obstetrisk och gynekologisk vård, vari bl. a. ingår utbildning i insättning av s. k. spiral. Av etiska skäl ansåg eleverna att de ej kunde delta i denna del av undervisningen, då den utfördes i en realistisk situation, emedan de betraktar spiralen som ett abortframkallande medel. Däremot erbjöd de sig att lära sig förfarandet på varandra, varvid de omedelbart kunde avlägsna spiralen igen. Denna lösning av problemet godtogs dock inte av linjenämnden, och elevernas utbildningsbevis omfattar därför endast 43 av 50 möjliga poäng.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till utbildningsministern:

Avser utbildningsministern att vidtaga några åtgärder för att hjälpa dessa elever till en fullständig legitimation som barnmorskor?

1982/83:44 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utrikes- och handelsministern om en kärnvapenfri zon i Norden:

Vilka initiativ tänker utrikesministern ta för att söka skapa en kärnvapenfri zon i Norden?

1982/83:45 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utbildningsministern om införande av en bibliotekslag:

Avser utbildningsministern att ge biblioteksutredningen tilläggsdirektiv om införandet av en bibliotekslag?

21 § Kammaren åtskildes kl. 13.32.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 14

Torsdagen den
21 oktober 1982

*Meddelande om
frågor*